

Listatutkimusta

Hallinnon tutkimus näyttäytyy usein oppi- ja aikakauskirjoissa erilaisina listoina ja luokituksina. Näin on esimerkiksi organisaatioita ja johtamista koskevissa tutkimussuuntauksissa ja lähestymistavoissa. Tutkijoiden työn arvottaminen ja loke-roiminen on pikemminkin sääntö kuin poikkeus.

Listat ja luokitukset ovat tieteen tapa hahmottaa ja arvottaa todellisuutta. Tutkimusta ilmiöistä ja asioista on niin paljon, että ilman luokituksia olisi mahdotonta hallita tiedon moninaisuutta. Luokitukset selvennettävät hallinnon tutkimuksen näkökulmia ja arvottamiset erottelevat olennaisuuksia epäolennaisuuksista.

Voisinkin väittää, että hallinnon tutkimuksessa tieteen identiteetti rakentuu paljolti listojen kautta. Tutkijoiden olisikin välillä hyödyllistä pysähtyä pohtimaan sitä, minkälainen sosiaalinen todellisuus aikaansaa tutkimussuuntien luokituksia ja arvottamisia. Niihin sisältyy myös omat vaaransa ja ongelmansa. Luokittelu ja arvottaminen saattavat leimata, yksinkertaistaa ja kaventaa näkökulmia ja ajattelua, tieteen dyntä.

HALLINNON TUTKIMUKSEN MARKKINOILLE

Suuntauksiensa runsaslukuisuuden perusteella hallinnon tutkimusta voidaan luonnehtia moninaiseksi. Erilaiset listat kertovat siitä, kuinka monenlaisesta näkökulmasta on mahdollista lähestyä ihmisten tavoitteellista yhteistyötä. Tutkimus voi olla vaikkapa kriittistä, ymmärtävää tai luonteeltaan pragmaattista ja siinä on mahdollista kiinnittää huomiota muun muassa rakenteisiin, niitä tuottavaan kulttuuriin tai toimijoiden aikomuksiin. Kohteitakin on paljon. Johtamistutkimuksessa on niin tulos-, laatu ja tiimijohtamista kuin strategista tai henkisten resurssien johtamista käsitteleviä analyysejä.

Tyypillinen tapa selittää tutkimuksen laaja-alaisuutta on korostaa organisaatioita ja hallintoa koskevien ilmiöiden monimutkaisuutta. Yhtä, muita parempaa tapaa ymmärtää ja rakentaa ihmisten tavoitteellista yhteistyötä ei ole löytynyt.

Väitän, että hallinnon tutkimuksen laaja-alaisuuden taustalla on paitsi organisaatioiden monimutkaisuus niin myös hallinnon tutkimuksen potentiaalisen suuret markkinat. Moniin hallinnon tutkimukseen liittyviin lähestymistapoihin sisältyy taloudellisen hyödyn mahdollisuus. Esimerkiksi tiimijohtamisen voidaan olettaa parantavan organisaatioiden tuottavuutta ja pätevyyttä tai strategisen johtamisen vahvuuksien ja menestymistekijöiden löytymistä. Markkinoilla olevien lakien mukaan uusi tuote on usein arvokkaampi kuin vanha. Siksi on monasti hyödyllisempää esittää lähestymistapoja uusina ideoina kuin aiempaan tietoihin pohjautuvina malleina. Monet ovat varmasti valmiita myöntämään, että 1970-luvun suunnitteluideoiden ja 1990-luvun strategisen johtamisen erot ovat paikoitellen vain näennäisiä. Suunnittelulla ei kuitenkaan olisi uudelta kuulostavan strategisen johtamisen kaltaista markkina-arvoa.

Jopa tieteen kentässä pätevät edellä kuvatut markkinaehdot. Uusien suuntauksien oikeutus haetaan usein osoittamalla aiempien lähestymistapojen ongelmat ja puutteet.

Tutkimussuuntausten kautta voitaisiin ajatella olevan mahdollista hahmottaa myös hallintoa koskevan ajattelun kehittymistä ja syventymistä. Kuitenkin tieteen tai hallinnon kehittämisen historiaan paneutuminen aikaansaa pikemminkin kynnisyttä ja epäilyjä kuin luottamusta jatkuvaan edistykseen ja tiedon syventymiseen. Hallinnon tutkimuksessa ei varmastikaan löydy kovinkaan monta tutkimus-

aluetta, jossa tietämyksen kehitys olisi ollut jatkuvasti syvenevää. Kohteet ja aiheet tutkimuksessa vaihtelevat kulloistenkin hallinnon käytäntöjen tarpeiden mukaan. Skeptikolle uusi suuntaus, vaikkapa tasapainotettu johtaminen tai strateginen johtaminen ei ole päätepiste. Ne tulee korvaamaan uusi, jopa niille vastakkainen, johtamisen kehittämisen suuntaus.

Tärkeää olisikin tehdä analyysyjä siitä, minkälaisille johtamisen ja organisaatio-tutkimuksen suuntauksille on ollut suomalaisessa hallinnon tutkimuksessa merkinoita. Arviot tieteen tilasta ja sosiaalisista käytännöistä olisivat tarpeellisia. Tarkesteltaessa tiederakenteita näyttää siltä, että Suomessa hallinnon sektorikohtaisilla rajoilla ja samalla käytännön vaatimuksilla on poikkeuksellisen suuri vaikutus tutkimuksen ohjaajana. Meillä on muun muassa sosiaali- ja terveystieteiden, kuntien tai turvallisuushallinnon virkarakenteita, mutta samalla on vain vähän hallintofunktioiden, vaikkajohdantamisen, mukaisesti rakenteilla organisoituvaa tutkimusta. Suomessa sosiologisen organisaatiotutkimuksen ja management-painotteisen, hallinnon tehokkuuden kehittämiseen tähtäävän, tutkimuksen välisten erojen merkitys näyttää melko vähäiseltä. Kuitenkin mainittuun eroon törmää jatkuvasti kansainvälisissä yhteyksissä. Tällekin on epäilemättä olemassa omat, suomalaiseen tiedekäytäntöihin ja niiden historiaan pohjautuvat syynsä.

TUTKIJAT TEKEVÄT TIETEEN

Tieteen ihanne on periaatteessa neutraali. Ajatukset, argumentit ja tiedon taso ovat tärkeimpiä arvoja kuin niiden takana ihmiset. Tilanne on kuitenkin usein päinvastainen. Kannanottoja arvotetaan usein sen mukaan, kuka ne on sanonut. Väitän siis, että tieteestäkin löytyy yllättävän paljon henkilökuultia.

On tyypillistä, että tiedeyhteisöissä syntyy omia, erityisiä tapoja tulkita eri tutkijoiden ajatuksia. Yhteisö ikään kuin antaa merkityksen yksilölle. Monia vaikkapa Max Weberin ajatteluun perehtyvää henkilöä saattaa esimerkiksi hämmästyttää byrokratian ideaalityypin suppeus ja selkeys ottaen huomioon ne moninaiset tulkinnat, joita asiasta on esitetty. Monen tutkijan kapea-alaiset tulkinnatkin voivat yllättää. Itse olen löytänyt esimerkiksi Taylorin liikkeenjohdon periaatteista enemmän humanismia kuin mitä hallinnon tutkimuksen oppikirjat asiasta väittävät.

Arvelisin myös, että Suomessa tutkijoiden leimautuminen eri tyylisuuntien edustajiksi on harvinaisempaa kuin kansainvälisessä tiedeyhteisössä. Meillä on siis verrattain vähän selvästi erottuvia metodologiaan pohjautuvia koulukuntia, joita edustavat vain tietyt tutkijat. Monet tutkijat liikkuvat sulavasti metodologian kentällä.

Kuitenkin tutkijoihin lyödään leimoja Suomessakin. Esimerkiksi myönteinen tai kielteinen asenne hyvinvointivaltioon luokittelee monia. Leimautuminen saattaa vaikuttaa tutkijoiden ajatusten tulkitsemiseen riippumatta siitä, mitä asiaa he kulloinkin käsittelevät ja tutkivat. Leimaaminen onkin usein vallankäyttöä, torjumista.

Keskustelua siitä, millä tavoin tutkijoiden ajatuksia tulisi tulkita, olisi mahdollista käydä loputtomasti. Tarkoituksenmukaista ei varmasti ole sekään, että jokaiselle hallinnon tutkimuksen suuntaukselle haetaan esikuvaksi jokin klassikko, joka on saattanut asiasta jotakin sivuhuomautuksena sanoa. On kuitenkin tärkeää tuntea hallinnon tutkimuksen kehitykseen vaikuttavien henkilöiden käsityksiä mielestäni jo siitäkin syystä, jotta ymmärtäisimme, kuinka paljon ajassa eläminen vaikuttaa ajatteluun. Monet nykyistä hallinnon tutkimusta määrittävät opit ovat muotoutuneet ratkaisuksi teollisen yhteiskunnan rakentumisen ongelmiin Yhdysvalloissa, kuten ristiriitoihin ammattiyhdistysten ja työnantajien välillä. 1990-luvun tiedonmuodostustakin saattavat ohjata monet tämän ajan käytännön kysymykset, vaikkapa tietoyhteiskunnan kehityspiirteet.

TAPAAMISIIN TAMPEREELLA, HALLINNON TUTKIMUKSEN PÄIVILLÄ

Hallinnon Tutkimus-lehden toimituksen valinta on pyrkimys esitellä erilaisia tutkimuksen suuntauksia. Tässäkin numerossa on analyysyjä eräistä hallinnon tutkimuksen uusista suuntauksista, hallintoa koskevasta diskurssitutkimuksesta ja laatujohtamisesta sekä turvallisuushallinnon peruskäsitteistä. Lisäksi mukana on empiirisiä analyysyjä hallinnosta niin kansainvälisissä yhteyksissä, julkisuudessa kuin käytännön työyhteisöissä. Tärkeintä on, että Hallinnon Tutkimus nostaa esiin tiedeyhteisömme aktiiviset toimijat.

Myös hallinnon tutkimuksen yhteisöllisyys on tärkeä arvo. Koska ainakin itse uskon yhteisöllisyyden edistävän tieteen kehitystä, tulisi kiinnostuksen osallistua hallinnon tutkimuksen yhteisön kehittämiseen vaikuttaa jopa alan virkoihin henkilöitä valittaessa. Toivottavasti merkkejä aktiivisesta osallistumisesta näkyy vaikkapa tänä vuonna Tampereella järjestettävillä Hallinnon tutkimuksen päivillä.

Jari Stenvall